

УДК 911.372.32:353.071.5(477.54)

DOI: 10.26565/2076-1333-2019-27-04

Костянтин Немець

д. геогр. н., професор кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
e-mail: konstantin.nemets@karazin.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7262-2111>

Катерина Сегіда

д. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
e-mail: kateryna.sehida@karazin.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1122-8460>

Людмила Немець

д. геогр. н., професор, завідувач кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
e-mail: ludmila.nemets@karazin.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9943-384X>

Катерина Кравченко

к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
e-mail: kateryna.kravchenko@karazin.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4654-3185>

Євгенія Телебенєва

к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
e-mail: telebenyevaev@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7013-8836>

Людмила Ключко

к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
e-mail: klluda9@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6937-3364>

Володимир Редін

к. геогр. н., доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства
e-mail: soc-econom-region@karazin.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1580-7662>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ В АСПЕКТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В умовах сьогодення в управлінні регіональним розвитком одним з основних завдань є оптимальна реалізація комплексного потенціалу території, що потребує всебічного дослідження просторової структури та еволюційного потенціалу агломерацій всіх рівнів з метою виявлення диспропорцій їх розвитку, виправлення дисбалансу та оптимізації просторової організації регіону. Для вирішення цього завдання першим кроком є виявлення просторової структури та оцінка взаємозв'язків агломерацій послідовно – від локального до регіонального рівня. Зазначене набуває більшої актуальності в умовах впровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні. Метою даного дослідження є аналіз перспектив розвитку міських агломерацій та організації адміністративно-територіального устрою Харківської області з огляду на превалюючий вплив міста Харкова та Харківської агломерації.

Представлено основні теоретичні та методичні вихідні положення дослідження міських агломерацій, визначено їхні характеристики та параметри визначення меж. Розкрити сутність методу моделювання інтегральної функції впливу (ІФВ-моделювання), обґрунтовано авторську методику дослідження. Проведено аналіз тенденцій запровадження адміністративно-територіальної реформи в Україні. Встановлено, що Харківська область займає посереднє місце за темпами утворення об'єднаних територіальних громад, яких на кінець 2019 року в області налічувалось 23 (із них 3 міські, 12 селищних, 8 сільських). Досі не ухвалено схему поділу на укрупнені райони. За різними планами/пропозиціями наявні 27 районів області мають бути об'єднані у дев'ять, сім, шість або чотири укрупнені райони (повіти). Усі із зазначених пропозицій авторам розглянуті, встановлено, що існуючі проекти не повністю охоплюють основні превалюючі фактори виділення конкурентоспроможних районів, не враховують роль історично сформованої системи розселення, просторово-статистичних параметрів, інтегрального потенціалу територій, урбанізаційних та агломераційних процесів тощо. Авторами виконано ІФВ-моделювання та побудовано ІФВ-поверхні середньозваженого потенціалу розселення Харківської області за базовими радіусами впливу (2, 10, 20 та 30 км), що дозволило визначити особливості структури Харківської агломерації та взаємовпливу населених пунктів регіону за різними радіусами взаємодії, первинні агломерації, перспективні точки росту. На основі отриманих результатів ІФВ-моделювання запропоновано авторську модель адміністративно-територіального поділу Харківської області на вісім укрупнених районів з огляду на специфічні особливості системи розселення та співвідносність площі та населення змодельованих адміністративно-територіальних одиниць. Науково-обґрунтований поділ області на укрупнені райони (повіти) та стимулювання їхнього розвитку сприятиме найбільш раціональному використанню потенціалу територій, нарощуванню економічного, людського, інвестиційного потенціалу, підвищенню рівня та якості життя населення тощо.

Ключові слова: регіональний розвиток, система розселення, урбанізація, агломерація, адміністративно-територіальна реформа, планування територій, ІФВ-моделювання, Харківська область, Україна.

Константин Немец, Катерина Сегіда, Людмила Немец, Катерина Кравченко, Евгения Телебенева, Людмила Ключко, Владимир Редін. ИССЛЕДОВАНИЕ ГОРОДСКИХ АГЛОМЕРАЦИЙ В АСПЕКТЕ РЕАЛИЗАЦИИ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ РЕФОРМЫ В УКРАИНЕ (НА ПРИМЕРЕ ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ)

В современных условиях в управлении региональным развитием одной из основных задач является оптимальная реализация комплексного потенциала территорий, которая требует всестороннего исследования пространственной структуры и эволюционного потенциала агломераций всех уровней с целью выявления диспропорций их развития, исправления дисбаланса и оптимизации пространственной организации региона. Для решения этой задачи первым шагом является выявление пространственной структуры и оценка взаимосвязей агломераций последовательно от локального до регионального уровня. Выше сказанное приобретает большую актуальность в условиях проведения административно-территориальной реформы в Украине. Целью данного исследования является анализ перспектив развития городских агломераций и организации административно-территориального устройства Харьковской области, учитывая преобладающее влияние города Харькова и Харьковской агломерации.

Представлены основные теоретические и методические исходные положения исследования городских агломераций, определены их характеристики и параметры определения границ. Раскрыта суть метода моделирования интегральной функции влияния (ИФВ-моделирование), обоснована авторская методика исследования. Проведен анализ тенденций проведения административно-территориальной реформы в Украине. Установлено, что Харьковская область не занимает ведущие позиции по темпам образования объединенных территориальных громад, которых на конец 2019 года в области насчитывалось 23 (из них 3 городские, 12 поселковых, 8 сельских). До сих пор не принята схема укрупнения районов Харьковской области. По разным предложенным планам имеющиеся 27 районов области должны быть объединены в девять, семь, шесть или четыре укрупненных районов. Все из указанных предложений авторами рассмотрены, установлено, что существующие проекты не вполне охватывают основные преобладающие факторы выделения конкурентоспособных районов, не учитывают роль исторически сложившейся системы расселения, пространственно-статистических параметров, интегрального потенциала территорий, урбанизационных и агломерационных процессов и т. д. Авторами выполнено ИФВ-моделирование и построены ИФВ-поверхности средневзвешенного потенциала расселения Харьковской области по базовым радиусам влияния (2, 10, 20 и 30 км), что позволило определить особенности структуры Харьковской агломерации и взаимовлияния населенных пунктов региона по разным радиусам взаимодействия, первичные агломерации, перспективные точки роста. На основе полученных результатов ИФВ-моделирования предложена авторская модель административно-территориального деления Харьковской области на восемь укрупненных районов, учитывая специфические особенности системы расселения и соотношение площади и населения смоделированных административно-территориальных единиц. Научно-обоснованное административно-территориальное деление Харьковской области на укрупненные районы (с перспективными токами роста в каждом из них) и стимулирование их развития будут способствовать наиболее полному и рациональному использованию потенциала территорий, наращиванию экономического, человеческого, инвестиционного потенциала, повышению уровня и качества жизни населения и т. д.

Ключевые слова: региональное развитие, система расселения, урбанизация, агломерация, административно-территориальная реформа, планирование территорий, ИФВ-моделирование, Харьковская область, Украина.

Kostiantyn Niemets, Kateryna Sehida, Liudmyla Niemets, Kateryna Kravchenko, Yevheniia Telebienieva, Liudmyla Kliuchko, Volodymyr Redin. RESEARCH OF URBAN AGGLOMERATIONS IN THE ASPECT OF IMPLEMENTATION OF THE ADMINISTRATIVE AND TERRITORIAL REFORM IN UKRAINE (CASE STUDY OF KHARKIV REGION)

In the modern context of, one of the main tasks in the regional development management is to optimally realize the complex potential of the territories, which requires a comprehensive study of the spatial structure and evolutionary potential of agglomerations of all levels in order to identify disparities in their development, correct imbalances and optimize the spatial organization of the region. The first step to solve this problem is to identify the spatial structure and evaluate the interconnections of agglomerations sequentially, from local to regional level. This is becoming more relevant in the context of administrative and territorial reform in Ukraine. The purpose of this study is to analyze the prospects for the development of urban agglomerations and the organization of the administrative and territorial structure of Kharkiv region in view of the prevailing influence of the city of Kharkiv and the Kharkiv agglomeration.

The basic theoretical and methodological starting points of the study of urban agglomerations are presented; their characteristics and parameters of boundary determination were defined. The essence of the method of modeling of integral influence function (IIF modeling) was revealed, the author's research methodology was substantiated. The tendencies of introduction of administrative and territorial reform in Ukraine were analyzed. It was established that Kharkiv region occupies mediocre places in terms of formation of the united territorial communities, there were 23 ones in the oblast (3 of them are city, 12 town, 8 rural ones) by the end of 2019. The scheme for dividing into enlarged districts has not yet been approved. According to different plans / proposals, the existing 27 districts of the oblast should be consolidated into nine, seven, six or four enlarged districts (counties).

All of the above proposals were considered by the authors, it is established that the existing projects do not fully cover the main prevailing factors of allocation of competitive districts, do not take into account the role of historically formed system of settlement, spatial-statistical parameters, integral potential of territories, urbanization and agglomeration. The authors performed the IIF modeling and constructed the IIF surface of the weighted average settlement potential of Kharkiv region by the base radius of influence (2, 10, 20, and 30 km), which allowed to determine the features of the Kharkov agglomeration structure and the interaction of the settlements in the region by different radiuses of interaction, primary agglomerations, prospective growth points. On the basis of the obtained results of IIF modeling, the author's model of administrative and territorial division of Kharkiv region into eight enlarged districts was proposed, given the specific features of the settlement system and the correlation of area and population of the modeled administrative and territorial units. The scientifically grounded division of the region into enlarged districts (counties) and stimulation of their development will contribute to the most complete and rational use of the territories potential, increase of economic, human, investment potential, rise of the level and quality of life of the population, etc.

Keywords: regional development, settlement system, urbanization, agglomeration, administrative and territorial reform, territorial planning, IIF modeling, Kharkiv region, Ukraine.

Постановка проблеми. Системи розселення, як форма територіальної організації суспільства, обумовлюють особливості життєдіяльності населення. Сьогодні в Україні запроваджується адміністративна реформа щодо впровадження нового адміністративно-територіального устрою держави, що має стати одним із механізмів раціональної зміни просторової організації суспільства, чинником активізації соціально-економічного розвитку територій, вдосконалення систем розселення та господарства. В управлінні регіональним розвитком суттєво зростає роль аналізу територіальної організації суспільства, що зумовлено необхідністю її оптимізації і вдосконалення відповідно до запиту сучасного суспільства. Особливо це актуально для регіонів України з переважно моноцентричним типом розселення, які вони поступово втрачають свій виробничий потенціал. Периферійні райони поступово переходять до категорії депресивних, що найбільш яскраво проявляється у сільській місцевості. В результаті таких процесів дисбаланс між центром та периферією істотно зростає, що продовжує трансформувати територіальну структуру організації регіонів та ускладнювати регіональне планування та управління. В свою чергу, головні міста таких систем розселення не тільки виступають концентраторами населення регіону, а й є центрами промислового, соціально-економічного, науково-інноваційного та інвестиційного розвитку регіону. Внаслідок інтенсивних урбанізаційних та агломераційних процесів відбувається розшарування соціально-економічного розвитку центру та периферії, загострюються територіальні диспропорції у рівні та якості життя населення, що, зокрема, представлено в Харківській області [7], де сформована Харківська агломерація.

Метою даного дослідження є аналіз перспектив розвитку міських агломерацій та організації адміністративно-територіального устрою Харківської області з огляду на превалюючий вплив міста Харкова та Харківської агломерації.

Аналіз публікацій з питань дослідження міських агломерацій. Міські агломерації виступають об'єктами дослідження багатьох науковців різних дослідницьких напрямів.

Дж. Кополані пропонує вивчення міських агломерацій у якості складних систем взаємопов'язаних функціональними відносинами міст і селищ, що характеризуються тенденцією до злиття в одну просторову загальну міську зону [18].

За М. Хауке структура міської агломерації є сукупністю елементів, серед яких варто зазначити центральне місто (ядро агломерації), міста-супутники, агломерації другого рівня, перший і другий пояс міст-супутників, периферійна зона, вузли – антиподи та транспортні лінії. З огляду на такі вихідні параметри у якості опорного каркасу регіонального розселення варто розглядати центральне місто та радіальні транспортні шляхи, уздовж яких формуються промені розселення [16].

За М. Кункоро дослідження агломерації варто проводити ґрунтуючись на аналізі економічної діяльності у залежності від її інтенсивності та територі-

ального розповсюдження [22].

За П. Макканном одним з найважливіших критеріїв розвитку агломерації є наявність, дислокація та перерозподіл працересурсного потенціалу [24].

Б. Балтаджи пропонує досліджувати розвиток агломерацій виходячи із економічного розвитку, рівня заробітної плати населення, спеціалізації виробництва, рівня розвитку транспортної інфраструктури [17].

За А. Пулджаті дослідження агломерацій має ґрунтуватися на методі опитування та аналізу за наступними критеріями: управління містом, містобудування, рівень урбанізації та чисельність населення, забезпеченість населення житлом, ризик стихійних лих, наявність набережної, місцева економіка та неформальний сектор, паркова зона міста, шкідливі викиди та енергія, що використовується [27].

У роботі Ж. Дюрантона та Д. Пуга розкрито особливості розвитку міських економік при їх функціонуванні умовах агломерації. Їх дослідження базуються на створенні теоретичних науково обґрунтованих моделей міських економік, які б сприяли економічному розвитку агломераційного регіону, а не тільки ядра розселення [20].

У роботі Д. Мартіна-Бароко представлено специфічний погляд на агломераційні процеси в Іспанії. Зазначається, що агломераційні процеси тут не мають значного впливу на економічний розвиток регіону, проте більш важливе значення має агломераційний ефект. Це альтернативний погляд на всю теорію агломераційних утворень, який підтверджує той факт, що при різкому розходженні у рівні розвитку центру та периферії зазнати негативних трансформаційних тенденцій можуть як центральні, так і периферійні райони [23].

Методи та методика дослідження міських агломерацій. Вивчаючи сучасні агломерації, варто зауважувати на наступні *їх характеристики та особливості* [3]:

- агломерація являє собою певний результат урбанізаційних процесів у країні, якій формується та еволюціонує на основі традиційного поділу праці та територіальної спеціалізації;
- території, на яких формуються агломераційні утворення, відчувають необхідність у трансформації міського простору та логістичному коригуванні транспортної та соціальної інфраструктури;
- більшість властивостей міських агломерацій пов'язана з системними та синергетичними особливостями даних утворень (зокрема, це потужні зв'язки, потужна транспортна мережа, зручність у розміщенні населених пунктів, достатньо висока щільність населення в межах агломерації);
- формування агломерацій безпосередньо залежить від наявних умов та ресурсів території, а також впливу відповідних чинників, які диференціюються за рівнями впливу (мікро-, макро- та мезорівня) та містять як географічні ресурси, так й інституціональні.

Визначення меж агломерації має важливе значення для розробки стратегії її розвитку, реалізації управлінських рішень, вивчення соціально-економічних, інфраструктурних та екологічних питань. Також важливим проведення *делімітації агломерації* є для її просторово-статистичного аналізу, вивчення її територіальної структури та оцінки кількісних показників (таких, як чисельність населення, індекс концентрації виробництва та ін.). Зазвичай кордони агломерації знаходяться за межами агломерацийного ядра та мають специфічну променеву форму, яка охоплює інші ядра розселення [28]. Міста агломерації характеризуються потужними зв'язками: виробничими, трудовими, транспортними, інфраструктурними, рекреаційними як з населеними пунктами агломерації, так і з зовнішніми, що виключає можливість їх автономного аналізу в складі агломерацийного утворення. Високою інтенсивністю та частотою характеризуються трудові міграції, які мають маятниковий характер та спрямовані до агломерацийного центру або інших великих міст агломерації, що, в свою чергу, викликає зменшення чисельності сільського населення, яке мігрує до міста в пошуках роботи та гідної заробітної плати [9]. Фактично визначення меж агломерації здійснюється відповідно до різниці статистичних показників за відповідними категоріями. Наразі централізовано не ведеться облік показників, які б вичерпно характеризували агломерації, а більшість наявних наукових доробків є розрізненими та не дають комплексної ситуації щодо сучасного розвитку агломерацій України.

На нашу думку, найбільш доцільним є виділення агломерацій на основі *наступних показників*:

- чисельність та щільність населення;
- схожість характеру демографічних процесів;
- транспортна та часова доступність (зокрема, метод ізоліній за ізохронами, які дозволяють прослідкувати витрати часу при переміщенні до агломерацийного центру);
- наявність субурбій та приміських зон.

Проведення делімітації меж міської агломерації вимагає науково обґрунтованого підходу та комплексної оцінки багатьох параметрів. Проте, виходячи з динамічності таких систем, їх межі доволі складно визначити чітко.

Високою ефективністю при дослідженні агломерацій вирізняються математико-статистичні методи, адже вони дозволяють дослідити кількісні характеристики елементів агломерації та проаналізувати їх параметри. Одним з репрезентативних математичних показників, який дозволяє оцінити рівень розвитку агломерації, є *індекс агломеративності* – показник, який відображає співвідношення чисельності населення у поселеннях зовнішньої зони (зони супутників) та міського населення всієї агломерації. Для розрахунку використовується чисельність населення зовнішньої зони та чисельність безпосередньо міського населення агломерації. *Коефіцієнт агломеративності* розраховується за відношенням щільності мережі міських поселень агломерації відносно до найкоротшої відстані між ними [3].

Для порівняння структури агломерації можна

використовувати *синтетичний показник агломерацийної складності*, для розрахунку якого використовують чисельність населення агломерації, кількість міст та селищ міського типу, які входять до агломерації, частка їх населення від загального [3].

Достатньо поширеною методикою визначення особливостей розвитку агломерації є розрахунок *показників промислового виробництва* (продуктивність праці, рентабельність, собівартість реалізованої продукції, керування наявними фондами) з подальшим застосуванням *гравітаційної моделі* [4].

Узагальнено можна запропонувати такі *вимоги до визначення меж* міської агломерації:

- щільність населення в міській агломерації має бути вищою за середній показник в країні або області;
- відстані між населеними пунктами агломерації є меншими за середньостатистичні в країні або області;
- індикатори взаємодії між населеними пунктами мають перевищувати середньостатистичні в країні або області.

Зручним *інструментом* дослідження агломерацийної структури є *картографічний метод*, який дозволяє не тільки візуалізувати параметри, які характеризують інтенсивність агломерацийних процесів території, а й прослідкувати взаємозв'язки між об'єктами. Зокрема, показовим способом представлення такого роду дослідження є поверхня полі потенціалів, де прослідковується макроструктура та мікроструктура, а об'єкти, які характеризуються близькими за значенням показниками, з'єднуються ізолініями, які дозволяють дослідити структуру агломерації.

На нашу думку, однією з *інноваційних методик* дослідження міських агломерацій є *просторове моделювання*, яке ґрунтується на виявленні зон впливу суспільно-географічних об'єктів (населених пунктів, міст, їх сукупностей або агломерацій), яке дозволяє візуалізувати та детально дослідити отриману поверхню потенціалів (*моделювання інтегральної функції впливу або ІФВ-моделювання*) [8]. Головним інструментом управління та масштабування рівня взаємодії суспільно-географічних об'єктів є коригування та зміна радіусу зони впливу об'єктів. Варіація радіусу впливу дозволяє деталізувати або узагальнити просторову структуру для аналізу поверхневих зрізів різного рівня ієрархії (мікро-, мезо-, макро- та мегарівня) [6]. Універсальність даної методики підтверджується можливістю відображення таким чином будь-яких параметрів або показників, природу просторового розвитку яких необхідно дослідити. В нашому дослідженні ми спирались на чисельність наявного населення усіх населених пунктах Харківської області у 2018 р. [5]. Виходячи з того, що чисельність населення є показником, який значно диференціюється у межах області, реальний радіус впливу, який ґрунтується на взаємозалежності з площею, є усталеним.

Виклад результатів дослідження. Виступаючи вищою формою прояву урбанізаційних процесів в регіоні, формування агломерацийних утворень відбувається завдяки наявності синергетичних явищ у си-

стемах розселення, які дозволяють виявити полюси росту регіону, населені пункти, що виконують організуючу дію в системі. Центром системи найвищого рангу варто вважати агломераційних центр. При здійсненні досліджень, які пов'язані з районуванням або таксономуванням території вкрай важливим є врахування наявності агломераційних явищ в регіоні та їх перебігу для виділення спроможних адміністративно-територіальних утворень, які сприятимуть комплексному розвитку регіону та подоланню депресивності периферійних територій.

З 2015 року в Україні впроваджується адміністративно-територіальна реформа, сутність якої полягає у наданні більших повноважень органам місцевого самоврядування (децентралізація) і зміні адміністративно-територіального поділу [11].

Актуальними завданнями адміністративної реформи залишаються: забезпечення стабільної та ефективної організації системи виконавчої влади; організація професійної, політично нейтральної та відкритої публічної служби; зміцнення статусу громадянина у відносинах з органами публічної адміністрації; забезпечення прозорості та відкритості публічної адміністрації; створення системи спроможного місцевого самоврядування; гарантування підконтрольності публічної адміністрації [12].

Реформа децентралізації передбачає створення нової системи місцевого самоврядування, що включатиме 27 регіонів, які будуть розташовані переважно в межах наявних областей. У свою чергу, регіони поділятимуться на 120-150 районів (замість існуючих 490), які включатимуть 1,5-2,0 тисяч спроможних територіальних громад (замість існуючих понад 11 тисяч місцевих рад).

Перші діючі об'єднані територіальні громади (ОТГ) з'явилися в Україні після місцевих виборів 25 жовтня 2015 року, станом на кінець 2015 року в Україні було утворено 159, на кінець 2019 року – 1 028 об'єднаних територіальних громад. За офіційними даними площа об'єднаних територіальних громад складає 246,8 тис км², що становить 44 % території України. В об'єднаних територіальних громадах проживає 11,7 млн осіб, що становить 33 % населення держави [11]. Розміщення об'єднаних територіальних громад по території України є досить нерівномірним. У окремих областях, таких як Житомирська, Дніпропетровська, Чернігівська, Хмельницька, Запорізька об'єднані територіальні громади займають уже більшу частину території відповідної області, водночас у Кіровоградській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській та Київській областях ситуація інша і громади утворюються повільно.

Харківська область посідає 15 місце серед регіонів України за формуванням ОТГ. Станом на кінець 2019 року в області налічувалось 23 ОТГ [11], із них:

- 3 міські (Мереф'янська, Ізюмська та Лозівська),
- 12 селищних (Роганська, Старосалтівська, Чкалівська, Зачепилівська, Золочівська, Коломацька, Малинівська, Малоданилівська, Нововодолазька, Пісочинська, Великобурлуцька, Донецька),
- 8 сільських (Наталинська, Оскільська, Старовірівська, Циркунівська, Кіндрашівська, Курилівська,

Олексіївська, Петропавлівська) [2; 11].

Окрім формування конкурентоспроможних ОТГ, важливою складовою адміністративно-територіальної реформи в Україні є укрупнення районів. Наразі, в області налічується 27 районів, які за різними планами/пропозиціями мають бути об'єднані у дев'ять, сім, шість або чотири укрупнені райони (повіти). За однією із перспективних схем у рамках адміністративно-територіальної реформи, яка обговорювалась на початку 2019 року, за ініціативи Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області [15], пропонувалось створити в області дев'ять районів (рис.1 а):

- Валківський (місто Люботин, Валківський, Коломацький, Богодухівський та Краснокутський райони).
- Дергачівський (Дергачівський та Золочівський райони).
- Зміївський (місто Первомайський, Зміївський, Первомайський та Нововодолазький райони).
- Ізюмський (місто Ізюм, Ізюмський, Балаклійський та Борівський райони).
- Красноградський (Красноградський, Зачепилівський, Сахновщинський, Кегичівський райони).
- Куп'янський район (місто Куп'янськ, Куп'янський, Дворічанський, Шевченківський райони).
- Лозівський район (місто Лозова, Лозівський, Близнюківський та Барвінківський райони).
- Харківський район (місто Харків та Харківський район).

- Чугуївський район (Чугуївський, Вовчанський, Великобурлуцький, Печенізький райони).

Але цю пропозицію відхилили у Міністерстві розвитку громад та територій України [13], натомість запропонували в Харківській області виокремити всього чотири повіти (рис. 1 б):

- Харківський повіт (місто Харків, Харківський, Краснокутський, Богодухівський, Золочівський, Дергачівський, Коломацький, Валківський, Нововодолазький, Зміївський, Вовчанський, Печенізький і Чугуївський райони).
- Ізюмський повіт (Ізюм, Ізюмський, Балаклійський, Борівський і Барвінківський райони).
- Куп'янський повіт (Куп'янський, Шевченківський, Великобурлуцький і Дворічанський райони).
- Первомайський повіт (Первомайський, Кегичівський, Зачепилівський, Красноградський, Сахновщинський, Лозівський та Близнюківський райони).

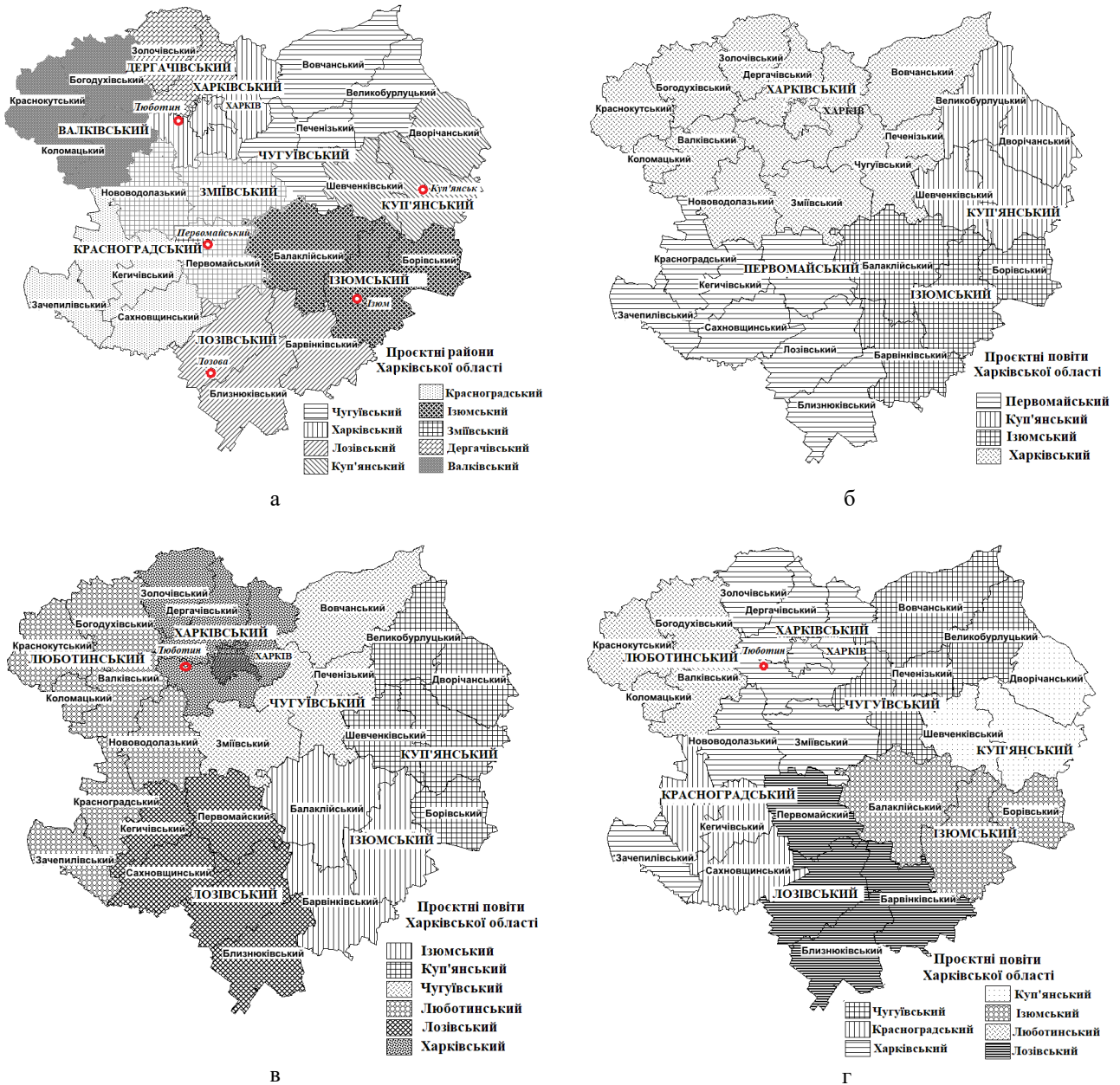
За ініціативи Центру політико-правових реформ [14] запропонована схема поділу Харківської області, яка спирається на площу та чисельність населення, яка містить шість повітів (рис. 1 в):

- Харківський повіт (місто Харків, Харківський, Дергачівський і Золочівський райони).
- Люботинський повіт (Краснокутський, Коломацький, Валківський, Нововодолазький, Богодухівський, Зачепилівський, Красноградський райони та місто Люботин).
- Чугуївський повіт (місто Чугуїв, Чугуївський, Зміївський, Вовчанський і Печенізький райони).

- Куп'янський повіт (Куп'янський, Великобурлуцький, Дворічанський, Шевченківський і Борівський райони, місто Куп'янськ).
- Ізюмський повіт (Ізюмський, Барвінківський і Балаклійський райони, місто Ізюм).

- Лозівський повіт (Лозівський, Близнюківський, Сахновщинський, Кегичівський і Первомайський райони, міста Лозова та Первомайський).

Рис. 1. Проекти адміністративно-територіального поділу Харківської області за даними Асоціації органів місцевого самоврядування Харківської області (1 а), Міністерства розвитку громад та територій України (1 б), Центра політико-правових реформ (1 в), Харківської обласної ради та Харківська обласної державної адміністрації (1 г) (побудовано авторами за даними [5])

Харківська обласна рада та Харківська обласна державна адміністрація, спираючись на такі показники [10]: кількість ОТГ, кількість населених пунктів, площа, чисельність населення, фінансова забезпеченість, транспортна доступність, розміщення органів державної влади та загальна пропорційність районів, пропонують перспективну схему, за якою область потрібно поділити на сім повітів (рис. 1 г):

- Харківський повіт (Харківський район з містом

Харків, Дергачівський, Золочівський та Зміївський райони).

- Красноградський повіт (Красноградський, Новодолазський, Кегичівський, Сахновщинський, Зачепилівський райони).
- Чугувський повіт (місто Чугуїв, Чугуївський, Печенізький, Великобурлуцький та Вовчанський райони).
- Лозівський повіт (Лозівський, Близнюківський,

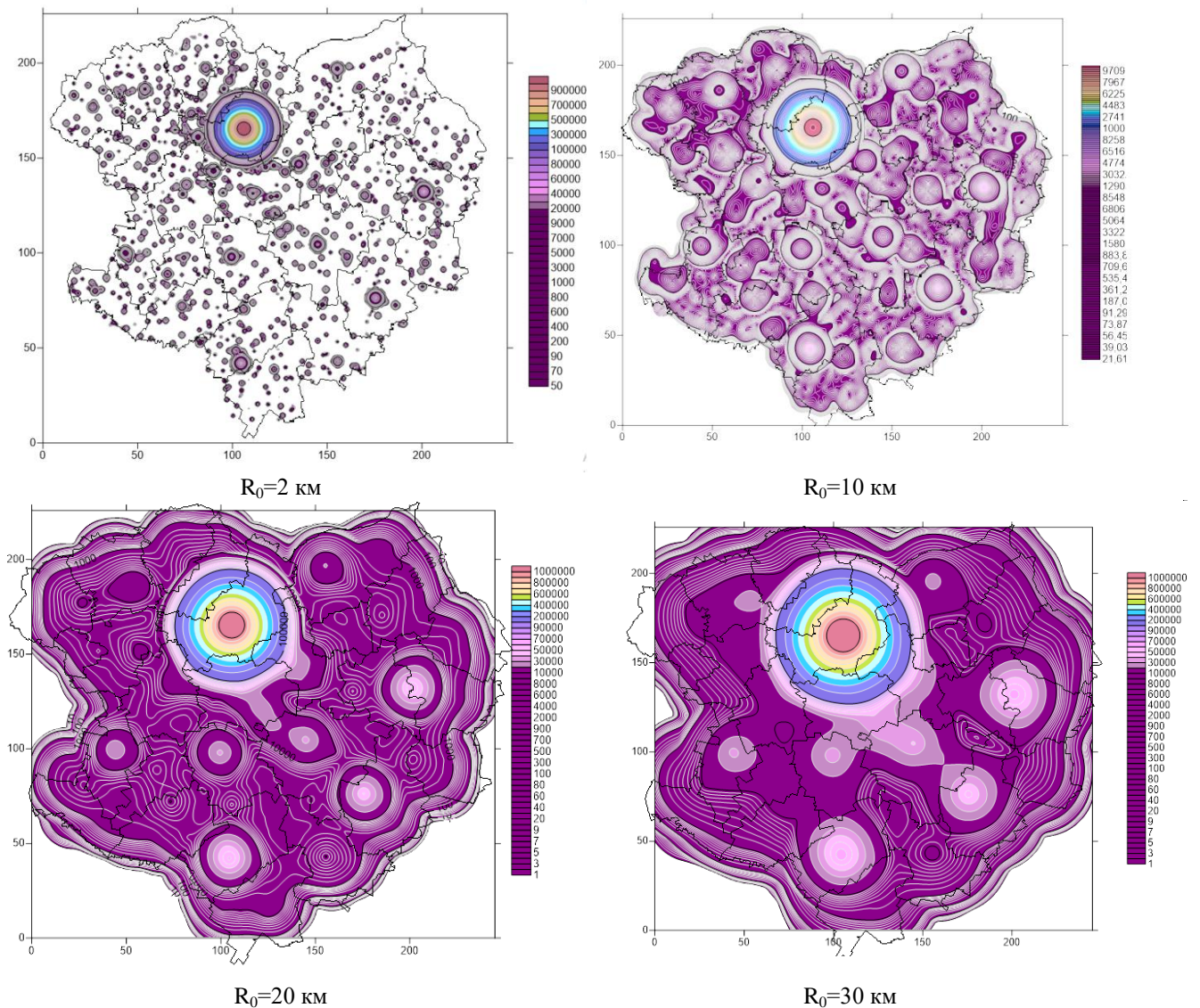
Барвінківський і Первомайський райони, міста Лозова та Первомайський).

- Люботинський повіт (місто Люботин, Валківський, Краснокутський, Коломацький та Богодухівський райони).
- Ізюмський повіт (місто Ізюм, Ізюмський, Борівський та Балаклійський райони).
- Куп'янський повіт (Куп'янський, Дворічанський та Шевченківський райони).

Основними індикаторами, якими керувались розробники наведених вище перспективних схем адміністративно-територіального поділу Харківської області виступали площа, чисельність та щільність населення, кількість сформованих громад, транспортна система та економічний розвиток. Проект поділу області на дев'ять районів не враховує чинник депресивності: відокремленими залишаються перифе-

рійні райони, що наразі мають доволі слабкий рівень економічного розвитку, а деякі з них не мають у складі міст, які з часом могли б стати полюсами росту цих територій. На нашу думку, виокремлення міста Харків та Харківського району (рис. 1 а) у новий відокремлений район буде сприяти лише поглибленню існуючих диспропорцій між центром та периферією, тому такий варіант розподілу не є оптимальним.

Поділ області на чотири райони не є раціональним, адже таким чином утворюються доволі різні за площею райони низької компактності та не досить вдалої конфігурації, що ускладнить управління. Майже аналогічна ситуація спостерігається у запропонованій моделі поділу на шість районів, на якій більшість районів є зонально витягнутими та не враховують особливості системи розселення регіону.

Рис. 2. ІФВ-поверхні середньозваженого потенціалу розселення Харківської області за базовими радіусами впливу $R_0 = 2, 10, 20$ та 30 км (побудовано авторами за результатами ІФВ-моделювання)

Найбільш оптимальною серед запропонованих систем устрою є модель поділу області на сім районів. Проте, на нашу думку, не врахованими залишаються такі важливі параметри, як географічні та історичні особливості територій, система розселення та стійкість зав'язків між окремими населеними пунктами, просторово-статистичні параметри (компактність, конфігурація новоутворених районів), людський та господарський потенціал, а також урбанізаційні та агломераційні процеси в регіоні.

Превалюючою тенденцією в Харківській області є поляризація розвитку в адміністративному центрі регіону – місті Харків, гіпертрофована моноцентричність та поступовий занепад периферійних районів [7]. Саме тому, на наш погляд, при розробці нового районування області варто формувати районні системи навколо полюсів росту різного рангу, які володіють достатнім організуючим потенціалом (міст обласного підпорядкування та районних центрів), а також навколо сформованої в регіоні Харківської агломерації та вісей її впливу.

З огляду на вищезазначене, Харківську обласну систему розселення можна розглядати в якості сукупності п'яти рівнів агломерацій (агломеративних соціогеосистем), які частково територіально перегинаються. Наприклад, в районній територіальній соціогеосистемі функціонують агломерації мезорівня (з районним центром) і мікрорівня. Отже, в регіональній системі розселення вирізняються різні ієрархічні рівні її просторової структури – від мікрорівня до мегарівня, але елементарними є агломерації локального рівня.

Очевидно, основні характерні риси сучасної структури поселенської мережі визначаються особливостями її утворення. Процеси агломерування є достатньо тривалими та залежать від історичних умов, особливостей економічного розвитку, транспортної мережі, інтегрального потенціалу територій та його окремих складових. Для дослідження впливу Харківської агломерації на систему розселення регіону, з метою її врахування в якості основи для проектування районів області, було враховано функцію місця (геолокацію, місце в географічному просторі), параметр відстані, градієнту, перенесення і взаємодії (взаємозв'язки, рівень розвитку господарства, інфраструктурний розвиток). Ґрунтуючись на необхідності врахування історично сформованих особливостей взаємодії населених пунктів в системі розселення регіону використаємо методику побудови ІФВ-моделей поверхонь полів демографічного потенціалу населених пунктів області (рис. 2).

Зміна радіусу впливу об'єкта дозволяє прослідкувати процес утворення взаємозв'язків між населеними пунктами зі зростаючими силами взаємодії, що характеризує реальну динаміку процесів утворення агломерацій, зміни їх розмірів і конфігурації, просторові співвідношення, перетини та дозволяє встановити етєологічні особливості досліджуваних взаємозв'язків. При побудові ІФВ моделей нами було використано 993 опорні точки (населені пункти Хар-

ківської області), на яких представлено просторовий розподіл інтегральної функції впливу (ІФВ), демографічного потенціалу (Р) та середньозваженого демографічного ІФВ-потенціалу ($P_{зв}$) розселення. Відображають тенденції взаємодії населених пунктів за обраним параметром.

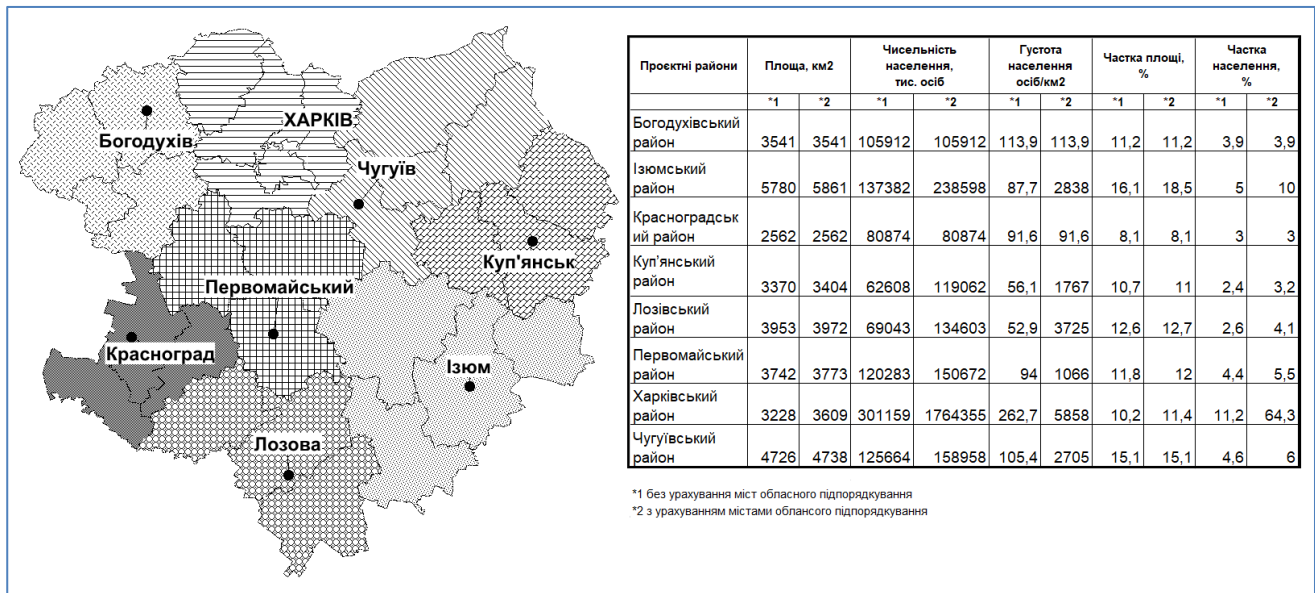
На поверхні функції впливу з радіусом 2 км прослідковуються агломераційні процеси локального рівня, які характеризують взаємозв'язки між населеними пунктами сільського типу. Організаційними центрами цього рівня виступають великі за чисельністю населення та економічно розвинені населені пункти сільського типу. При радіусі від 10 км до 20 км прослідковується формування агломераційних утворень, центрами яких є селища міського типу, а при радіусі від 20 км прослідковуються головні полюси росту регіону – найбільші міста області із значним людським та економічним потенціалом. ІФВ поверхня з радіусом 30 км дозволяє прослідкувати формування агломераційних вісей розселення регіону, які пов'язані з історичною мережею заселення та транспортними шляхами, які перетинають територію регіону.

У межах Харківської агломерації прослідковується поляризуюча дія не тільки міста Харків, а й міст Лозова, Ізюм, Куп'янськ, Красноград, Балаклея, Чугуїв. Також прослідковуються формування певної витягнутої зони впливу організаційних ядер розселення та значні диспропорції розвитку безпосередньо в межах зони впливу Харківської агломерації, прослідковується явище концентрації населення в містах, які можна вважати «точками росту» регіону.

Зважаючи на отримані результати ІФВ-моделювання пропонуємо авторську модель адміністративно-територіального поділу Харківської області (рис. 3).

При поділі території області на вісім районів, які складають 3-4 існуючі райони з центром у місті, можливо вирішити питання раціонального поділу у питанні співвідношення площ та чисельності населення. Включення до складу Харківського району Золочівського району дозволить знівелювати негативні тенденції розвитку даного периферійного району. Включення розвинених центральних Зміївського та Балаклійського районів до різних утворень дозволить провести певний перерозподіл економічного потенціалу та диференціювати його. Такий підхід при проведенні адміністративно-територіальної реформи дозволить не тільки сформувати спроможні пропорційні райони, а й здійснити доволі вагомі кроки до поліцентричного розвитку регіону, адже при реалізації подібного роду заходів екістичної політики фактично є можливість законодавчо визначити потенційні «точки росту регіону», які в майбутньому можуть стати центрами економічного розвитку, підвищити рівень та якість життя населення, зменшення внутрішньорегіональні диспропорції, що дозволить дещо уповільнити внутрішні міграційні переміщення до адміністративного центру регіону.

Рис. 3. Проект адміністративно-територіального поділу Харківської області
(розроблено авторами за результатами ІФВ-моделювання)

Висновки. Дослідження агломераційних процесів та агломерацій сьогодні є доволі актуальним з огляду на інтенсивні урбанізаційні процеси в Україні та світі. Агломерація є вищою формою прояву урбанізаційних процесів в регіоні та специфічною формою розселення населення, організація якої впливає на рівень та якість життя населення. Особливої актуальності дослідження агломерацій набуває сьогодні у зв'язку з впровадженням в Україні адміністративно-територіальної реформи, яка реалізується за рахунок добровільного об'єднання територіальних громад в конкурентоспроможні утворення, здатні проводити ефективну господарську діяльність. У процесі проведення даної реформи постало питання про необхідність удосконалення існуючого адміністративного устрою області, адже райони області мають дуже диференційований рівень розвитку, неспіввідносну площу, чисельність населення, тощо. Все це стримує процеси об'єднання громад та гальмує здійснення економічної діяльності через значну поляризацію розвитку в центрі та депресивність більшості периферійних районів області. Остаточного майбутнього адміністративно-територіального поділу не затверджено, проте існуючі проекти не повністю охоплюють всі превалюючі фактори виділення конкурентоспроможних районів. Зокрема, не встановлено роль історично сформованої системи розселення, просторово-статистичних параметрів (компактності, конфігурації

проектних районів), працересурсного, демографічного, господарського потенціалу, а також урбанізаційних та агломераційних процесів.

За допомогою авторської методики моделювання функції впливу авторами визначено особливості структури Харківської агломерації та взаємовпливу населених пунктів регіону за різними радіусами взаємодії. Визначено, що агломераційні тенденції починають проявлятися за радіусом від 2 км, що свідчить про міцні зв'язки в досліджуваній системі розселення. За отриманими результатами запропоновано поділ території Харківської області на вісім районів з огляду на специфічні особливості системи розселення та співвідносність площі та населення змодельованих адміністративно-територіальних одиниць.

Дане дослідження є спробою спрогнозувати оптимальний адміністративно-територіальний устрій регіону ґрунтуючись на основі сучасних наукових методах, проте дана тематика є досить широкою, потребує подальших досліджень. Важливим є також врахування транспортного сполучення в районах, наявності в майбутніх центрах розвинутої соціальної інфраструктури, а також думки населення районів. Важливою складовою завершення адміністративно-територіальної реформи в усіх регіонах України є завершення аргументованих інституціональних змін в державі з урахуванням досвіду інших країн, зокрема Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Богачов С.В. Економіко-правові проблеми розвитку великих міст та агломерацій в Україні: [монографія] / С.В. Богачов, М.В. Мельникова, В.А. Устименко та ін. – Харків: Видавництво «НТМТ», 2015. – 247 с.
2. Кравченко К. Просторові особливості, проблеми та перспективи формування об'єднаних територіальних громад у Харківській області / К. Кравченко // Часопис соціально-економічної географії: міжрегіональний збірник наукових праць. – 2017. – Вип. 22. – С. 174-179.
3. Лаппо Г.М. География городов / Г.М. Лаппо. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 1997. – 480 с.
4. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: [монографія]. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 253 с.

5. Міста та райони Харківської області у 2018 році: статистичний щорічник / за ред. О.Г. Мамонтової. – Х.: Головне управління статистики у Харківській області, 2019. – 234 с.
6. Немець К. Багатовимірний аналіз у суспільній географії (нетрадиційні методи): [монографія] / Немець К., Сегіда К., Немець Л. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 120 с.
7. Немець К. Міста Харківщини: моноцентрична чи поліцентрична модель просторового розвитку регіону? (перспективи та загрози) / Немець К., Сегіда К., Гусева Н. // Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: колективна монографія / За ред. К. Мезенцева, Я. Олійника, Н. Мезенцевої. – К. : Видавництво «Фенікс», 2017. – С. 65-97.
8. Немець К.А. Інформаційний аналіз ІФВ-моделей Харківської агломерації / К.А. Немець // Регіон – 2018: стратегія оптимального розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 8 – 9 листопада 2018 р.). – С. 101-105.
9. Немець Л.М. Демографічний розвиток Харківського регіону: монографія / Л.М. Немець, К.Ю. Сегіда, К.А. Немець. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – 200 с.
10. Офіційний веб-сайт Харківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kharkivoda.gov.ua/>
11. Офіційний сайт Децентралізація в Україні: нові можливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: decentralization.gov.ua
12. Офіційний сайт Європейського центру суспільних даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://socialdata.org.ua/dinamika-obiednannya-teritorialnikh-g/>
13. Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/>.
14. Офіційний сайт Центру політико-правових реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pravo.org.ua.
15. Реформування районів: як обговорювали нову модель Харківщини / Офіційний сайт Децентралізація в Україні: нові можливості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/10537>
16. Хауке М.О. Пригородная зона большого города. – М.: Стройиздат, 1960. – 171 с.
17. Baltagi B.H. Econometric Analysis of Panel Data / B.H. Baltagi. – London: John Wiley & Sons LTD, 2005.
18. Coppolani J. De Queleques Notions Fondamentales et Définitions en géographie urbaine / J. Coppolani. – LaVieUrbaine, 1960. – 275 s.
19. Definition of Functional Urban Areas (FUA) for the OECD metropolitan database // OECD. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/cfe/regional-policy/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf>.
20. Duranton G. Micro-foundations of urban agglomeration economies / Gilles Duranton, Diego Puga. – Handbook of Regional and Urban Economics. – 2004. – Edition 1. – Vol. 4. – Chapter 48. – P. 2063-2117.
21. Fabio Cerina Is agglomeration really good for growth? Global efficiency, interregional equity and uneven growth / C. Fabio, F. Muredolu // Journal of Urban Economics. – 2014. – № 84. – P. 9-22.
22. Kuncoro M. Analisis Spasial dan Regional: Studi Aglomerasi dan Kluster Industri / M. Kuncoro. – Yogyakarta: UPP AMP YKPN. – 2002.
23. Martin-Barroso D. A different look at agglomeration effects in Spain / Martin-Barroso D., Nuñez-Serrano J.A., Velazquez F.J. // Munich Personal RePEc Archive, 2010. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/33601/1/MPRA_paper_33601.pdf
24. McCann P. Urban and Regional Economics / P. McCann. – New York: Oxford University Press, 2006.
25. O'Sullivan A. Urban economics / A. O'Sullivan. – Publication: Boston: McGraw-Hill/Irwin, 2009. – 466 p.
26. Pankeieva A. Delimitation of the territories being under the influence of agglomeration / A. Pankeieva // International Scientific Journal on Urban Planning & Sustainable Development URBANIZM. – Baku, Azerbaijan, 2018. – №.23. – P. 95–104.
27. Pujiati A. The Urban Sustainability Index in Urban Agglomeration / A. Pujiati, P. Bowo, D. Nihayah. – JEJAK: Jurnal Ekonomi dan Kebijakan. – 2018. – Vol. 11(2). – P. 294-305.
28. Vlieggen Mathieu. Metropolitan agglomerations and urban regions delimited / Mathieu Vlieggen. – Netherlands: Graduate School of Housing and Urban Research, 2005. – 162 p.

References:

1. Bohachov, S.V., Melnykova M.V., Ustyomenko V.A. et al. (2015). *Ekonomiko-pravovi problemy rozvytku velykykh mist ta ahlomeratsiy v Ukraini [Economic and Legal Problems of The Big Cities Development and Agglomerations in Ukraine]*. Kharkiv: «NTMT» [in Ukrainian].
2. Kravchenko, K. (2017). *Prostorovi osoblyvosti, problemy ta perspektyvy formuvannya obyednanykh terytorialnykh hromad u Kharkivskiy oblasti [Spatial Features, Problems and Prospects of the United Territorial Communities Formation in Ukraine]*. *Chasopys sotsialno-ekonomichnoi geografii – Human Geography Journal*, 22, 174-179 [in Ukrainian].
3. Lappo, G.M. (1997). *Geografiya gorodov [Geography of cities]*. Moskva. Publishing Center for Humanities VLADOS, 480 [in Russian].
4. Mezentsev, K.V. (2005). *Suspilno-geografichne prognozuvannya regionalnoho rozvytku [Human-Geographical Forecasting of Regional Development]*. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet» [in Ukrainian].

5. Mamontova, O.H. (2019). *Mista ta rayony Kharkivskoi oblasti u 2018 rotsi. Statystychnyi shchorichnyk [Cities and Districts of Kharkiv Region in 2018. Statistical Yearbook]*. Kharkiv. Holovne upravlinnya statystyky u Kharkivskiy oblasti [in Ukrainian].
6. Niemets, K., Sehida, K., & Niemets, L. (2016). *Bahatovymirnyi analiz u suspilniy geografii (netradytsiyni metody) [Multidimensional Analysis in Human Geography (Non-Traditional Methods)]*. Kharkiv: KhNU imeni V.N. Karazina [in Ukrainian].
7. Niemets, K., Sehida, K., & Husieva, N. (2017). Mista Kharkivshchyny: monotsentrychna chy polittsentrychna model prostorovoho rozvytku regionu? (perspektyvy ta zahrozy) [Cities of Kharkiv Region: Monocentric or Polycentric Model of the Spatial Development of the Region? Prospects and Threats]. *Urbanistychna Ukraina: v epitsentri prostorovykh zmin* (pp. 65-97). K. Mezentsev, Ya. Oliynyk, N. Mezentseva (Ed.). Kyiv: Vydavnytstvo «Feniks» [in Ukrainian].
8. Niemets, K.A. (2018). Informatsiynyi analiz IFV-modeley Kharkivskoi aglomeratsii [Informational analysis of IFI-models of Kharkiv agglomeration]. *Region – 2018: Optimal Development Strategy: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*, (pp. 101-105). Kharkiv, KhNU [in Ukrainian].
9. Niemets, L., Niemets, K., & Segida, K. (2012). *Demografichnyi rozvytok Kharkivskoho regionu [Demographic development of Kharkiv region]*. Kharkiv, V.N. Karazin Kharkiv National University, 200 [in Ukrainian].
10. Ofitsiyniy veb-sait Kharkivskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. Retrieved from <https://kharkivoda.gov.ua/> [in Ukrainian].
11. Ofitsiyniy sait Detsentralizatsiya v Ukraini: novi mozhlyvosti. Retrieved from decentralization.gov.ua [in Ukrainian].
12. Ofitsiyniy sait Yevropeiskoho tsentru suspilnykh danykh. Retrieved from <https://socialdata.org.ua/dinamika-obiednannya-teritorialnikh-g/> [in Ukrainian].
13. Ofitsiyniy sait Ministerstva rozvytku hromad ta terytoriy Ukrainy. Retrieved from <http://www.minregion.gov.ua/> [in Ukrainian].
14. Ofitsiyniy sait Tsentru polityko-pravovykh reform. Retrieved from: www.pravo.org.ua [in Ukrainian].
15. Reformuvannya rayoniv: yak obhovoryuvaly novu model Kharkivshchyny. Ofitsiyniy sait Detsentralizatsiya v Ukraini: novi mozhlyvosti. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/10537> [in Ukrainian].
16. Khauke, M.O. (1960). *Prigorodnaya zona bolshogo goroda*. Moskva: Stroyizdat [in Russian].
17. Baltagi, B.H. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data*. London: John Wiley & Sons LTD.
18. Coppolani, J. (1960). De Queleques Notions Fondamentales et Définitions en géographie urbaine. *La Vie Urbaine* [in French].
19. Definition of Functional Urban Areas (FUA) for the OECD metropolitan database. (2013). Retrieved from <https://www.oecd.org/cfe/regional-policy/Definition-of-Functional-Urban-Areas-for-the-OECD-metropolitan-database.pdf>.
20. Duranton, G., & Puga, D. (2004). *Micro-foundations of urban agglomeration economies. Handbook of Regional and Urban Economics*, edition 1, volume 4, chapter 48, 2063-2117.
21. Fabio, C., & Muredolu, F. (2014). Is agglomeration really good for growth? Global efficiency, interregional equity and uneven growth. *Journal of Urban Economics*, 84, 9-22.
22. Kuncoro, M. (2002). *Analisis Spasial dan Regional: Studi Aglomerasi dan Kluster Industri*. Yogyakarta: UPP AMP YKPN.
23. Martin-Barroso, D., Nuñez-Serrano, J.A., & Velazquez, F.J. (2010). *A different look at agglomeration effects in Spain*. Retrieved from <https://mpira.ub.uni-muenchen.de/33601/>.
24. McCann, P. (2006). *Urban and Regional Economics*. New York.: Oxford University Press.
25. O'Sullivan, A. (2009). *Urban economics*. Publication: Boston: McGraw-Hill/Irwin
26. Pankeieva, A. (2018). Delimitation of the territories being under the influence of agglomeration. *International Scientific Journal on Urban planning & Sustainable Development URBANIZM*. Baku, 23, 95-104.
27. Pujiati, A., Bowo, P., & Nihayah, D. (2018). The Urban Sustainability Index in Urban Agglomeration. *JEJAK. Jurnal Ekonomi dan Kebijakan*, 11(2), 294-305. doi:<https://doi.org/10.15294/jejak.v11i2.16052>.
28. Vliegen, M. (2005). *Metropolitan agglomerations and urban regions delimited*. Netherlands: Graduate School of Housing and Urban Research, 162.

Надійшла до редколегії 28.10.2019 р.

About the authors:

Kostiantyn Niemets – DSc (Geography), Professor of the Department of Human Geography and Regional Studies, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, konstantin.nemets@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-7262-2111>

Kateryna Sehida – DSc (Geography), Associate Professor of the Department of Human Geography and Regional Studies, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, kateryna.sehida@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-1122-8460>

Liudmyla Niemets – DSc (Geography), Professor, Head of the Department of Human Geography and Regional Studies, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, ludmila.nemets@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0001-9943-384X>

Kateryna Kravchenko – PhD (Geography), Associate Professor of the Department of Human Geography and Regional Studies, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, kateryna.kravchenko@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0003-4654-3185>

Yevheniia Telebienieva – PhD (Geography), Associate Professor of the Department of Human Geography and Regional Studies, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, telebenevaev@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7013-8836>

Liudmyla Kliuchko – PhD (Geography), Associate Professor of the Department of Human Geography and Regional Studies, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, klluda9@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6937-3364>

Volodymyr Redin – PhD (Geography), Associate Professor of the Department of Human Geography and Regional Studies, V.N. Karazin Kharkiv National University, Svobody Sq., 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, soc-econom-region@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-1580-7662>

Об авторах:

Константин Немец – доктор географических наук, профессор кафедры социально-экономической географии и регионоведения, Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Украина, konstantin.nemets@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-7262-2111>

Катерина Сегида – доктор географических наук, доцент кафедры социально-экономической географии и регионоведения, Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Украина, kateryna.sehida@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-1122-8460>

Людмила Немец – доктор географических наук, профессор, заведующая кафедрой социально-экономической географии и регионоведения, Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Украина, ludmila.nemets@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0001-9943-384X>

Катерина Кравченко – кандидат географических наук, доцент кафедры социально-экономической географии и регионоведения, Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Украина, kateryna.kravchenko@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0003-4654-3185>

Евгения Телебенева – кандидат географических наук, доцент кафедры социально-экономической географии и регионоведения, Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Украина, telebenevaev@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7013-8836>

Людмила Ключко – кандидат географических наук, доцент кафедры социально-экономической географии и регионоведения, Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Украина, klluda9@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6937-3364>

Владимир Редин – кандидат географических наук, доцент кафедры социально-экономической географии и регионоведения, Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, Украина, soc-econom-region@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0002-1580-7662>